

Реалізм у мистецтві

На відміну від романтиків, представники реалізму вважали, що об'єктом мистецтва живопису можуть бути лише предмети, видимі й відчутні для художника, а тому, на їхню думку, митцю не варто малювати те, чого він не бачив, і давати волю своїй уяві. Звернення до сучасності у всіх її проявах з опорою, як проголошував Еміль Золя, на точну науку стало основною вимогою цього художнього стилю.

У мистецтві з'являється новий герой - людина праці, замальовується її побут, життя і діяльність.

Француз Франсуа Мілле був одним з перших серед художників, хто обрав повсякденне життя селян провідною темою своїх живописних полотен. Особливістю його творчості було прагнення до типізації своїх героїв, тобто створення збірного образу. «Тип у моєму розумінні, - стверджував художник, - це і є найглибша правда мистецтва».

На одному зі своїх полотен митець зобразив збирання колосків після жнив на полі, на іншому - змалював селянина, який засіває ниву зерном. У селянській праці як природному стані людини виявляється її одвічний нерозривний зв'язок із природою.

Франсуа Мілле: 1 - Збиральниці колосків; 2 - Сіяч (фрагмент)

До якого жанру належить картина «Збиральниці колосків»? У чому особливість композиції твору? Поміркуйте, чому автор наблизив фігури жінок до глядача, але не показав виразу їхніх облич. Якому настрою відповідає колорит? Кого, на вашу думку, прагнув зобразити Ф. Мілле на

картині «Сіяч» - конкретного селянина чи образ людини, життя якої є частиною землі, по якій вона йде?

На картині російського живописця Івана Крамського - господар пасіки. Сонячне світло концентрується на руках та обличчі старого, а вулики за його спиною видаються загадковим містечком. На іншому полотні митець зобразив лісника - сильного й дужого чоловіка з великою важкою дубиною за спиною, який щойно вийшов з хащі лісу.

Схарактеризуйте образи картин І. Крамського. Поміркуйте, які думки сповнюють кожного з портретованих.

Якою художник зобразив селянку-вишивальницю? Зверніть увагу, куди спрямовано погляд хлопчика на картині О. Венеціанова «Женці»? Що його зацікавило? Про що могли б розмовляти персонажі картини?

Іван Крамський: 1 - Пасічник; 2 - Лісник; Олексій Венеціанов: 3 - Селянка за вишиванням; 4 - Женці

Леонід Позен: 1 - Лірник з поводитирем; 2 - Жебрак

Талановитий український скульптор Леонід Позен звертався у своїх творах до реального життя й національних тем. Його скульптурні групи жанрового характеру цікаві, насичені деталями, виразністю психологічної характеристики дійових осіб, що досягається майстерністю композиційної будови та витонченою, майже ювелірною пластикою форми.

Що свідчить про реалістичність художніх образів скульптора? У чому, на вашу думку, драматизм відтворених майстром сюжетів?

Оноре Дом'є. Вагон третього класу

Француз Оноре Дом'є на своїй картині «Вагон третього класу» звертається до теми залізниці - одного з найзначущіших винаходів століття, проте його цікавить не зовнішній вигляд потяга - художник відтворює інтер'єр вагона третього класу, наповнений людьми, які ледь освітлені світлом з вікон.

Для надання композиції глибини майстер малює кілька портретів, розміщуючи їх горизонтальними рядами.

Як О. Дом'є поділив композицію на дві частини? Якими виглядають обличчя людей у міру віддалення їх від глядача? Якими засобами художник зосередив нашу увагу на двох жінках та хлопчику в центрі картини? Що, на вашу думку, він хотів про них розповісти? У чому реалізм зображеного сюжету?

ФАКТ

У Франції середини XIX ст. активного розквіту набуло мистецтво карикатури. Визначним карикатуристом був Оноре Дом'є, один зі знаних майстрів світової графіки, який створив понад три тисячі літографій і велику кількість ксилографій. Об'єктами для його карикатур були король Луї Філіпп, члени французького парламенту, судді, а також звичайні буржуа, в образах яких митець майстерно викривав вади та недоліки людини, показував її самовдоволення та обмеженість, тонко виявляючи характерні риси зображуваного.

«Законодавче чрево» - це сатиричне змалювання міністерських лав французького парламенту того часу. Художник знайшов своєрідний спосіб роботи над образами: кожного персонажа митець спочатку виконував у скульптурі, потім - в окремих літографіях-портретах, і тільки після цього всі «герої» були об'єднані в загальну композицію. Дом'є на диво точно передав їхні характерні портретні риси, зумівши водночас підкреслити тупість, жадібність, хитрість людей тощо.

Оноре Дом'є. Законодавче чрево

Перлина

Герої багатьох полотен французького художника Густава Курбе - батраки, землероби, виноградарі, які заробляють на хліб тяжкою працею. Виходець із селянської родини, він уважав, що потрібно безпосередньо звертатися до народу й черпати в нього свою науку. Одного разу митець побачив двох робітників які розбивали камінь. Саме це й стало сюжетом його майбутньої картини «Подрібнювачі каміння». Герої твору - старий чоловік і юнак, а між ними художник побачив ціле життя. Густав Курбе показав людям нового героя так, як він його сприймав.

Ким, на вашу думку, є герої картини «Подрібнювачі каміння»? У чому ви вбачаєте особливість композиції? Чи можна передбачити долю юнака? Чим відрізняються образи Курбе від образів художників-романтиків Е. Делакруа та Т. Жеріко?

Густав Курбе. Подрїбнювачі каміння

Російський художник Ілля Рєпін з надзвичайною реалістичністю зумів відтворити на полотні неймовірно важке життя простого люду. На картині «Бурлаки на Волзі» змальовано одинадцять різних чоловіків, які тягнуть баржу. У постатях, одязі, поглядах людей митець намагався зобразити не тільки різноманітність і багатство характерів, а й різні нелегкі долі...

Як художникові вдалося передати важку, виснажливу ходу бурлаків? Які художні засоби застосував Рєпін для передачі нескінченності волзьких просторів і страждання змучених людей?

Ілля Рєпін. Бурлаки на Волзі

Етюд до картини

Михайло Микешин. Пам'ятник Б. Хмельницькому в Києві

Історична тематика була однією з провідних у творах художників-реалістів. На полотні українця Миколи Івасюка відтворено події 1649 року, коли Богдан Хмельницький після зняття облоги Замостя прибув до Києва. Під церковні передзвони й гарматні постріли з великою шаною та урочистостями гетьмана зустрічає натовп людей. Крім Хмельницького, на картині зображено й інших реальних історичних осіб - єрусалимського патріарха Паїсія, який був проїздом у місті, та київського митрополита Сильвестра Косіва.

Скульптурний образ Богдана Хмельницького на коні височіє на Софійській площі в Києві. Реалістичний портрет гетьмана Михайло Микешин створив завдяки ретельному опрацюванню історичних джерел: скульптор ознайомлювався з різними портретами Богдана Хмельницького, зразками військового одягу, зброї того часу, тісно співпрацював і консультувався зі знавцем української старовини, істориком Володимиром Антоновичем. Кінь також мав бути саме такий, на якому їздив Хмельницький: витривалий, надійний у бою і відданий своєму господареві. Тому за розпорядженням козачого генерала для реалістичного відтворення саме такого образу коня скакунів приводили просто в майстерню скульптора.

Порівняйте образ гетьмана в різних видах образотворчого мистецтва, схарактеризуйте загальний настрій творів. Поміркуйте і доведіть, що вони належать до реалістичного мистецтва.

Микола Івасюк. В'їзд Богдана Хмельницького до Києва 1649 року

1 - Сергій Васильківський. Козачий пікет; 2 - Микола Самокиш. Бій Богуна з Чернецьким під Монастирищем у 1653 році

Українська історична тематика, зокрема події часів козаччини, цікавила багатьох художників. Сергій Васильківський, якого по праву вважають одним із фундаторів українського національного стилю в живописі, і Микола Самокиш, майстер батального жанру, натхненно з максимальною реалістичністю відтворили сторінки нашої історії.

Як розкрито на полотнах образи козаків? Яка з картин статична, а яка - динамічна? Обґрунтуйте свої твердження.

СЛОВНИК

Літографія - гравюра на камені.

Ксилографія - гравюра на дереві.